

X. –XI. KAPITOLA

KRITICKÁ TEORIE MÉDIÍ A TECHNOLOGICKÝ (MEDIÁLNÍ) DETERMINISMUS

■ Struktura výkladu:

A/ Obecně hodnotová východiska: spirituální dichotomie

B/ Inspirační zdroje: Harold Innis

C/ Psychologický model ne/rovnoměrného zatěžování pěti smyslů:
technologie jako projekce a extenze

D/ Horká a chladná média

E/ McLuhanův mediální determinismus: dílčí shrnutí

F/ Médium jako poselství

G/ Redefinice vztahu akustického a vizuálního prostoru: cesta k
multisenzorickému životu

H/ Tetradický model

CH/ Elektronická média a globální vesnice: rozpuštění časo-
prostorových hranic

I/ Noosféra a megasyntéza

J/ Vize

Herbert Marshall McLuhan (1911 – 1980)

A/ OBECNĚ HODNOTOVÁ VÝCHODISKA: SPIRITUÁLNÍ DICHOTOMIE

McLUHAN zaujímá v dějinách myšlení o médiích
pozici mezi

a/ **Benjaminovou** (neo)marxistickou, více méně
esejistickou kritikou, která byla ale naplněna nadějí

a

b/ **Baudrillardovou** postrukturalistickou, radikální
kritikou médií jako klíčových nástrojů konstrukce
hyperreality.

- McLuhanova argumentace je podobně metaforická, ale **odmítá Baudrillardův kritický fatalismus** a spíše se zdá, že by mohl být nakloněn Benjaminově **emancipatorní vizi**.
- Jeho argumentace však **nevychází z marxismu** a spoléhá se spíše na aplikaci vybraných poznatků z **kognitivní psychologie, historie komunikačních technologií a jazykovědy**.

McLuhanova teorie se rodí na počátku 50.let vychází ze základních **kulturních schizmat** modernity:

SPIRITUÁLNÍCH DICHOTOMIÍ

která staví proti sobě:

HLAVA
ROZUM

SRDCE
IMAGINACE

sylogismus (logický úsudek)

hříčky, paradoxy metafor

formální **lineární argumenty**
vzájemně propojené na
základě explicitní logické
souvislosti

imaginativní přitažlivost
pojmu, které se k sobě
vztahují na základě svých
vzájemných **analogických**
překrytí

vnější prostředí s objekty,
které jsou kombinovány na
základě **zákonů perspektivy**

vnitřní prostředí s **objekty**
vytrženými z prostorově
časového kontextu, které
nejsou aranžovány na základě
logického principu organizace

renesanční perspektiva s
jedním úhlem pohledu

kubistická perspektiva
zahrnující **všechny aspekty**

Zásadní zlom v McLuhanově teoretickém hledání znamená setkání s texty kanadského historika zaměřeného na fungování ekonomických systémů - **Harolda Adamse Innise.**

- *Empire of Communications,*
- *The bias of Communications (1950-51).*

Innis žák Roberta Ezry Parka byl silný technologický determinista.

Klíčové sociální změny byly podle něho vždy zapříčiněny revolucemi na poli technologie a zvláště v technologii komunikační.

B/ Harold Adams Innis (1894 – 1952)

- Jak Innis, tak McLuhan chápou **komunikační média jako esenci, základ civilizačního pohybu a vidí historický vývoj v jeho jednotlivých etapách jako výsledek, manifestaci v té které době dominujícího média.**
- Innis zavedl vágní pojem „bias“, který znamená v jeho pojetí asi to, že **určité komunikační médium dává společnosti hlavní impuls, tendenci jak se chovat tj. v jistém smyslu jí organizuje.**

- Innis tvrdí, že zásadní sociální změny jsou způsobeny částečně, když ne přímo inovacemi komunikačních technologií. Říká, že zásadní cíl každé historické periody spočívá v (bias) v tendenci či sklonu rozvíjet se na základě využívání dominantních médií.
- **Koncentrace na dominantní komunikační médium způsobuje změnu v kulturním vývoji civilizace (í) ve dvou základních směrech:**
 - 1/ ovlivňují míru jejich prostorové expanze a podílejí se tak na konstrukci různých-nových politických systémů
 - 2/ ovlivňují způsob vnímání času, tradice tj. časovou dimenzi každodenních životů a podílejí se tak na rozvoji různých náboženských forem

- Podle Innise znamená tedy:
 - a/ čas - svaté, morální a historické,
 - b/ prostor - přítomné a budoucí, technické a sekulární.
- Nejvýrazněji dokládá tuto distinkci rozdíl mezi řečí a psanou formou sdělení.

.

1/ **ŘEČ** jako médium posiluje časové myšlení, které hodnotí vědění, tradici, komunitní a interpersonální vztahy. Vede ke vzniku různých druhů kultur.

2/ **PSANÁ FORMA KOMUNIKACE** posiluje prostorové myšlení či účinky a směřuje k zájmu o **politickou autoritu** a **růst říší v prostorovém smyslu**.

- Innis uvádí, že jedním z důvodů zániku Říma byl i **kolaps egyptského papyrového průmyslu**.
- Byzanc se podle něho zrodila z fúze postupů souvisejících s využitím **papyru a vedoucích k rozvoji politické organizace** a z postupů využívajících **pergamen a vedoucích k církevní organizaci**

- Posléze Benedikt Anderson prokázal, že **tisk umožnil nacionalismu, aby se vymknul z kontroly církevní autority.**
- Anderson tvrdí, že mezi lety 1500 - 1550 charakterizováno kapitalistickou potřebou nových trhů, technologických pokroků při zdokonalování tištěné technologie a použití tištěných jazyků již ne v Latině.
- Tyto faktory nakonec vytvořily novou sílu jazyků, které se podílely na **posilování národní legitimacy rozkládající centrální autoritu feudální církve.**

LIDSKÝ HLAS

sice teoreticky dokáže přenášet nekonečné množství informací, ale je **omezen fyzickými vlastnostmi zvuku**. Tyto limity jsou dány tím, že:

A/ Zvuk může cestovat na relativně krátkou vzdálenost
Ačkoli jsou **členové orální společnosti** více méně schopni pohybovat se podle svého přání, ve skutečnosti **gravitují** či **směřují k bodu, kde se uskutečňuje největší množství komunikačních výměn**. **Směrem od tohoto vysoce konvencionalizovaného centra se stávají verbální výměny řidšími a nakonec zcela mizí.**

Sociální prostor orálních společností je proto vágně definován fluidními **konturami kolektivního doslechu**. **Za touto hranicí se svět stává tichou mysteriózní prázdnotou, do které kolektivní imaginace promítá všechny magické fantazie.**

B/ Zvuk se šíří efektivněji v čase (tady a teď) než v prostoru

- Pokud není zvuk uchován v paměti publika, je v **ORÁLNÍCH SPOLEČNOSTECH** nadobro ztracen. Ovšem ani v paměti není uchován ve své původní podobě.
- Je rekonstruován podle vlastních zájmů skupinové imaginace. Proto **minulost, kterou orální kultury popisují** vypovídá více o kolektivní mentalitě skupiny než o **historické realitě**.
- Innis hovoří o **orálních společnostech** jako o *time-binding* - **časově spoutaných**, shromážděných okolo centra kolektivního doslechu.
- Takové společnosti věnují defakto **malou pozornost teritoriu za jejich konverzačními centry** a posilují smysl skupinové identity se speciálním důrazem na autoritu **imaginativně rekonstruované minulosti**.

- **Walter Ong 1977 (Interfaces of the Word)** upozorňuje, že **dominace orální komunikace vysvětluje konzervativní charakter institucionálního uspořádání v orálních společnostech.**
- **Bez psaných forem komunikace musela být tradice velmi bedlivě střežena prostřednictvím cyklicky se opakujících rituálů opírajících se o pevně dané obsahové formule a praxe, respektive o tzv. těžká média.**

Innis ve své historické analýze různých forem komunikace zvolil jako následující kritéria rozlišující média podle jejich:

1/ stálosti, trvanlivosti

2/ a přenosnosti

Rozlišuje tak

**LEHKÁ A TĚŽKÁ
MÉDIA:**

A/ TĚŽKÁ MÉDIA jsou méně manipulovatelná média či méně reprodukovatelná (kámen, pergamen, sochařská hlína).

Innis je označuje za **časová** (time-binding), jelikož mají **sklon k akcentování tradice a zajišťují lidskou extenzi v čase**. Časová média zajišťují komunikaci mezi generacemi, vedou k decentralizaci a rozvoji sociálních institucí zaměřených na náboženství.

B/ LEHKÁ MÉDIA tj. dobře manipulovatelná (papyrus a papír) označuje Innis jako **prostorová** (space-binding)

Zajišťují **extenzi v prostoru**, tedy jsou jednou z příčin budování říší, byrokratických systémů a armády. Prostorová média zajišťují komunikaci z jednoho místa na druhé.

AD 2/ PÍSMO

- má podle Innise blíže ke **komunikaci v prostoru**, jelikož tenduje k **preferenci budoucnosti před minulostí**.
- Naopak **orální komunikace** je primárně časová, jelikož musí bedlivě **střežit minulost**, ve které jsou uloženy **klíčové rituály**.
- Vynález písma podle Innise nevede jen ke krystalizaci orální tradice a zároveň však umožňuje různým tradicím a kulturám **uniknout prostorovému omezení vesnice**.
- Innis se domnívá, že **kategorie času a prostoru** jsou nejlépe viditelné v **dialektickém vztahu**, kde **progresivní eliminace jedné kategorie vede k dominanci druhé**.

- Tisk umožňuje extenzi v prostoru, ale ne v čase.
- Je tomu tak proto, že:

- 1/ Identita tisku má blíže k prostorovým termínům jako je lokální, národní či internacionální. **Tisk je tak jako moderní transportovatelné médium nejlépe konceptualizovatelný v termínech prostoru.**
- 2/ Silná závislost tisku na událostech vede k tomu, že **včerejší hedlajny jsou rychle zapomenuty, jinými slovy časová dimenze tisku je nepodstatná.**
 - (médiá jsou ahistorická)
 - Sporným se ovšem zdá být Innisova představa o tom, že jeden typ média vylučuje druhý, respektive jeden typ organizace druhý.

- **Psaná forma sdělení, která je sdělována prostřednictvím lehkého dobře manipulovatelného média jako je papír vede k tomu, že společnost, která užívá takového typu komunikace je schopna z pohledu **admistrování moci**:**

1/ udržovat relativně komplexní politickou identitu na širokém teritoriu

2/ uplatňovat rozsáhlou byrokratickou kontrolu

- **Sekulární přítomnost začíná pohlcovat imaginativně konstruovanou minulost. Začíná se rodit profánní a ziskově orientovaný nacionalismus.**

- Existence objektivních historických záznamů, ale dává možnost:
 - a/ kritického hodnocení.
 - b/ klesá závislost na charismatických zdrojích.
 - c/ rodí se možnost individuálního soudu.
 - d/ posvátná minulost již neuplatňuje do té míry komplexní dozor nad jednotlivými členy literární komunity.
 - e/ myšlení a myšlenky se stávají fragmentarizovanými, empirickými a otevřené objektivním standardům posouzení.
- Innis tvrdí, že západní kultura byla silně formována inklinací k tisku resp. prostorovou expanzí.
- **INNIS NABÍZÍ DEFACTO MONOKAUZÁLNÍ TEORII VZNIKU A ZÁNÍKU ŘÍŠÍ.**

KRITIKA INNISOVA MEDIÁLNÍHO DETERMINISMU

■ **nacionalismus** má svou jak časovou, tak i prostorovou dimenzi:

1/ artikuluje historické vztahy mezi minulostí a přítomností národního státu

2/ zároveň artikuluje i své prostorové vazby skrze jisté rituály a tradice.

Problém se ještě komplikuje, když si uvědomíme, že národní sentiment a kultura vůbec byla historicky závislá na různých médiích.

Včetně tisku, rozhlasu, filmu, magazínů a samozřejmě televize. Zde se objevují omezení Innisova technologického determinismu.

McLuhan a Innis

McLuhan hraje ve vztahu k Innisovi podobnou simplifikující roli jakou hrál Engels ve vztahu k Marxovi. Transformoval propracovanou Innisovu teorii do poněkud determinističtější verze.

- Technický aparát masových médií chápe McLuhan společně s Innisem jako rozhodující při formování sociálních vztahů v moderně.
- Podobně jako jeho následovníci **Walter Ong (1967)**, **Neil Postman (1979)**, **Joshua Meyrowitz (1984)** a další zdůrazňuje zásadní roli technologie, determinující způsoby užívání jednotlivých médií.

- Uvedená diskuse byla iniciována výzkumy, které se soustředily na **komparaci tzv. orálních a literárních kultur**.
- Na počátku tohoto typu bádání stojí práce francouzského strukturálního antropologa **Clauda Levi-Strausse (1964) a článek britského antropologa Jacka Goodyho „Důsledky Gramotnosti“**. Svou roli sehrály i práce Marshalla McLuhana *The Gutenbergova Galaxie* a Erica Havelocka *Předmluva k Platonovi*.

- Uvedené texty se pokoušejí reflektovat téma gramotnosti, respektive technologickou reprodukcí lidských sdělení.
- McLuhan je jedním z klíčových představitelů sporu o to, zda je **prioritní vizuální či audiální komunikace**.
- V tomto sporu o „OKO/UCHO“, jde o to, který smysl je dominantní a vytěsňuje či oslabuje funkci smyslů zbývajících. Z textů stoupenců obou přístupů můžeme vytvořit katalog charakteristik, které připisují verbálnímu, resp. psanému projevu.

UCHO vs.OKO

mluvené slovo

audiální

nestabilní

proměnlivé

rytmické

subjektivní

nepřesné

rezonující

časové

přítomné

participativní

společenské

psané slovo

vizuální

stabilní

neměnné

uspořádané

objektivní

kvantifikovatelné

abstraktní

prostorové

nadčasové

izolované

individuální

Fonocentrismus vs. grafocentrismus

- Vedle mediálních teorií ostře rozlišujících mezi **pre-literárními a gramotnými kulturami**, respektive mezi kulturami oka a ucha existují ještě další „řezy“.
- **Focentrismus** - vychází z preference řeči před slovem psaným. Například Leonard Bloomfield (1887-1949), tvrdil, že 'písmo není jazyk, ale z pouze způsob jak jazyk zaznamenáváme. Bloomfield stejně jako Saussure ztotožňují jazyk s řečí. Řeč se jeví jako 'přirozenější' či dokonce bližší 'realitě'.
- Jinými slovy stoupenci fonocentrismu tvrdí, že písmo je technologie zatímco řeč je anti-technologická.

■ **Fonocentrismus** je spojen s **romatickým pohledem** na tzv. **preliterární kultury** či 'pre-literární' fázi dětství v literární společnosti. Podle antropologa Clauda Lévi-Strausse (b 1908), vede **příchod písma ke ztrátě nevinnosti**.

■ Její ztráta je spojována se **stavy odcizení**. Kořeny tohoto postoje můžeme zachytit již v Platónově Faidrovi (c. 411-404 BC), kde se jeví **technologie písma jako externí hrozba lidské paměti**. Jinými slovy Platón de facto vystupuje jako **předchůdce dnešních kritiků, kteří obviňují především televizi z toho vede své konzumenty k pasivitě**. Pro Platona bylo písmo ohrožením systému vzdělávání, jelikož **studenti budou zahlceni množstvím informací bez dostatečných instrukcí jak s nimi zacházet**. Učebnice se jeví v tomto smyslu jako nedostatečné.

■ **Jean-Jacques Rousseau** upozorňuje na skutečnost, že **'knihy nás učí hovořit o věcech, o kterých nic nevíme'** (*Emile* 1762). V *Základech jazyka* hovoří o tom, že **písmo dehumanizuje jazyk tím, že odděluje autora od jeho textu**.

■ Podle Waltera Onga písmo historicky provází ne více než v 0.5% lidské existence (Ong 1986, p. 34). Oralita je tak podle jeho názoru 'přirozená' zatímco písmo 'umělé' (e.g. Ong 1982, p. 82). *'Zvuk se tak jeví jako reálnější či existenciálnější než jiné smyslové objekty, a to i přesto, že je tak prchavý. Zvuk sám je spojen se současností spíše než s minulostí či budoucností. Zvuk je teď a tady, viditelně aktivní. Zvuk je živý* (Ong 1967, p. 309).

■ Idea řeči jako reálnější vychází z předpokladu, že řeč charakterizuje méně mediovaný, zprostředkovaný vztah k vnějšimu světu. Podle Onga písmo prohlubuje separaci mezi adresujícím a adresátem, i když současně posiuje možnosti objektivity. Ve všech lidských kulturách se řeč jeví jako nejbližší senzoričký ekvivalent plně rozvinutého vnitřního myšlení. Myšlení je podle něho zahránzděno v řeči (Ong 197, p. 138). Tato teze byla de facto prokázána empiriřky, jelikož pokud například vedeme vnitřní dialog, intenzivně přemýšlíme naše hlasivky vykazují známky činnosti, respektive podráždění.

GRAFOCENTRISMUS

- **Za grafocentrismus bývá označován sklon privilegovat psanou formu komunikace před řečovým vyjádřením. Někdy se též používá pojem *skriptismus*. V řadě literárních kultur má text vyšší status než řeč. Psaný jazyk je považován za standard. Lingvisté se soustředovali primárně na psanou formu jazyky, gramatická pravidla se opírala o psaný jazyk a každodenní řeč byla ignorována. Marshall McLuhan hovoří v dané souvislosti 'ABCEDmindedness' – nevědomém sklonu, který má povahu 'psychologického efektu gramotnosti'. Tisk v tomto smyslu má transformující moc, která ovlivňuje všechny roviny vědomí.**
- Uvedený sklon favorizovat psané či tištěné slovo je úzce spojen preferencí zraku před zvukem, oka před uchem. Je pro nás stále obtížnější oddělit se od tohoto typografického sklonu.

- Tahle preference zraku před ostatními smysly je přítomná již u Aristotela, který v první větě své *Metafyziky* píše, že ze všech smyslů lze důvěřovat pouze zraku. Tato tendence je přítomna v západní kultuře dodnes. Myšlení je často spojováno s vizuálními metaforami: pozorování, definice/definice vytvořit linii okolo něčeho/.
- Podle McLuhana došlo v průběhu Renesance k přechodu od primárně orálně/sluchového způsobu percepce světa k vizuálnímu.
- McLuhan hovoří defacto o **porušení poměru, rovnováhy mezi lidskými smysly**, a to především pod vlivem rozšíření knihtisku. **S příchodem tištěného slova se vizuální modality západního světa výrazně zvýšily.**
- V dané souvislosti někteří teoretici hovoří o tom, že je to právě narůstající **tlak vizuálních médií, který defacto vede k dominaci obrazu.**

SAPIR-WHORFOVA TEORIE /HYPOTÉZA/

- McLuhanova koncepcie je vedle vlivu Innisova postavena na psychologických a lingvistických inspiracích **Benjamina Lee Whorfa**, který svým studiem jazyka kmene Hopi došel k tomu, že **subjektivní obraz jak fyzické a sociální reality je dán gramatickým charakterem řeči, kterou užíváme.**
- Hopiové byli podle Whorfa **zcela indiferentní k mechanickému výkladu přírody,** který je tak typický pro západní kulturu. Vysvětloval tuto odlišnost z **jiné syntaxe, kterou hopijský jazyk má.**

Sapir-Whorfova teorie /hypotéza/ (1929),

tvrdí, že je naprostou iluzí předpokládat, že se jedinci adaptují bez užití jazyka a že jazyk je vedlejším nástrojem řešení problémů.

Reálný svět je podle této koncepce nevědomě vybudován na jazykových zvycích skupiny.

Vidíme a slyšíme a zakoušíme realitu v závislosti na jazykových zvycích naší komunity, které nás predisponují k určitým interpretacím. Sapir [1929]

- Tento přístup rozvedl dále Sapirův žák, Edward Whorf, který tvrdí, že **naši přírodu analyzujeme na základě rodného jazyka**. Vnější svět se jeví jako kaleidoskop, permanentní tok vjemů, které musíme následně **organizovat prostřednictvím jazykového systému**.
- Existuje tak jakási **implicitní dohoda o tom jak budeme realitu organizovat do jednotlivých konceptů**, kterým budeme připisovat **de facto povinně více méně shodné významy** (Whorf 1940, pp. 213-14).
- Sapir-Whorfova hypotéza tak sestává v nejextrémnější verzi ze dvou propojených principů:
 - a/ První vychází z ***jazykového determinismu***, podle kterého je naše myšlení primárně determinováno lingvisticky.
 - b/ Druhý vychází z ***jazykového relativismu***, který tvrdí, že jedinci, kteří hovoří různými jazyky vnímají svět odlišně.

C/ PSYCHOLOGICKÝ MODEL E/ROVNOMĚRNÉHO ZATĚŽOVÁNÍ PĚTI SMYSLŮ

- Na uvedenou teorii navazuje McLuhan, který pracuje se spekulativním **psychologickým modelem**.
- Předpokládá existenci psychického orgánu, v jehož rámci **spolupracuje pět smyslů a vytváří tak jednotnou základnu vědomé zkušenosti**.
- Tato psychická struktura pracuje na principu **aritmetického průměru**. Tento průměr ovládá kvantitativní reprezentaci každého z pěti smyslů.

- Pokud stoupá podíl jednoho smyslu automaticky dochází k **proporcionálnímu úbytku u zbývajících čtyř smyslů.**

- **POSÍLENÍ FUNKCE JEDNOHO SMYSLOVÉHO ORGÁNU, KTERÉ SE DĚJE PROSTŘEDNICTVÍM UMĚLÉHO NÁSTROJE ZNAMENÁ**

NUTNĚ OSLABENÍ OSTATNÍCH SMYSLŮ.

- Vystavení permanentnímu posílení jednoho smyslu takovým změnám znamená

OMEZENÍ SCHOPNOSTI VNÍMAT SVĚT V JEHO PLNOSTI.

- Skutečné nebezpečí hrozí podle McLuhana tehdy, když se individuum upne na permanentní pomoc takového umělého nástroje - média v případě jednoho smyslu - v našem případě zraku.

TECHNOLOGIE JAKO PROJEKCE A EXTENZE

- *Skutečný smysl mýtu o Narcisovi podle McLuhana vypovídá o tom, že se Narcis nezamíloval sám do sebe, ale do tváře, která se mu zdála cizí. Zeus jej nechal hledět do vodní hladiny a umožnil mu zpětnou reflexi kohosi jemu podobného, ale dostatečně jiného, aby byl fascinující.*
- **Tedy nešlo o repliku, ale o reprezentaci.**
- **To je de facto metaforický popis mechanismu projekce našich tělesných a psychických funkcí do vnějšího světa – do média.**

- Artefakt dostatečně extendující lidskou kvalitu má tendenci člověka opět vtahovat.
- Jinými slovy v průběhu celého procesu extendování lidských funkcí do vnějšího světa se však objevuje lidská tendence po znovu objevení vlastní podstaty vlastní extenze a jejího uctívání jako božství.
- ČLOVĚK SE TAK STÁVÁ STVOŘITELEM SVÉHO VLASTNÍHO STROJE.

- McLuhan vidí každé médium jako extenzi nějaké lidské schopnosti. Kolo je extenzí nohy, kniha je extenzí oka, šaty jsou extenzí pokožky, elektrická soustava je extenzí centrálního nervového systému.
- Amputovali jsme tyto funkce protože jsme už nedokázali vydržet dlouhý a neblaze realistický playback sebesama. Umění je jedním z příkladů zajišťujících přežitelnou distanci.
- McLuhan je přesvědčen, že komplexně působící média jsou schopna změnit naše vědomí a vytvořit nové psychické univerzum.

McLuhanova základní teze vychází z předpokladu, že se lidé adaptují na své prostředí prostřednictvím měnícího se poměru využití jednotlivých smyslů. Tento poměr se vždy změní s příchodem nového dominantního média.

- Médium, které dominuje ovlivňuje lidské bytosti ve směru **jak vnímat okolní svět.**
- Znamená to, že například v případě nárůstu senzoričkých podráždění, která jdou přes oko vede k jistým změnám v centrálním nervovém systému, k favorizaci vizuální pozornosti.
- Výsledkem pak je, že ostatní senzoričké kanály se stávají nepropustnými.

V tomto smyslu lze vysvětlit desinterpretaci filmů u přírodně žijících jako důsledek:

nedostatku psychologického tréninku, který se projevuje při interpretaci takových filmových technik jako je pohyblivý záběr, panoramatický záběr nebo detail.

Lze ale namítnout, že nejde o nízkou vizuální dispozici (**low visual bias**) či výsledek nerozvinutí zraku, ale že **každá formální reprezentace má jistá pravidla, která musíme znát, abychom ji rozuměli, tedy, že jde o problém učení.**

- McLuhan argumentaci vede směrem k zdůraznění **rostoucího vizuálního důrazu západní civilizace.**
- Hovoří o kulturně technologické diferenciaci:
 - **Řekové měli silnou vizuální dispozici, zatímco**
 - **Židé byli spíše akustičtí.**
- Např. rozdíl mezi Homérovou **Odyseou a Starým zákonem:**
 - a/ **Scéna, Odysea poraněného na lovu je plná vizuálních detailů,**
 - b/ **příběh o Abrahamově obětování syna je takových detailů prostý.**

- **Před vynálezem tisku** byli kmenoví lidé sluchově orientovanými komunikátory. Byli si emocionálně i interpersonálně blízko. Pro příslušníka takového kmene

SLYŠET ZNAMENALO VĚŘIT.

Tisk tuto situaci změnil.

Gutenbergova doba přináší

**NOVÝ POMĚR SMYSLŮ, AKCENTUJE NOVÝ ZPŮSOB,
NOVÝ POMĚR VYUŽÍVÁNÍ SMYSLŮ.**

Dominantní roli zde hraje **zrak**.

- Základním McLuhanovým předpokladem o vývoji západní kultury je, že:

**PODSTATA TISKU VNUTILA LIDEM LINEÁRNÍ,
LOGICKÝ A KATEGORIÁLNÍ ZPŮSOB PERCEPCE
SVĚTA.**

- Používání abecedy posiluje zvyk vnímat prostředí ve vizuálních a prostorových pojmech.
- Speciálně v termínech **prostoru a času**, které jsou univerzální.

- Ovšem i **ŘEČ** je jedním z umělých nástrojů percepce, stejně jako ostatní mechanické extenze jednotlivých smyslů.

Jazyk umožňuje fixovat, navěky uchovat individuální zkušenost ve formě komunikovatelných fragmentů.

I ŘEČ je médium.

- Mechanická aplikace McLuhanova modelu by znamenala, že řeč - by musela výrazně **zvyšovat dispozice sluchu**.
- Jinými slovy, příliš by **rostla závislost na mluveném slově a hrozilo by poškozením rovnováhy** mezi ostatními jednotlivými smysly.
- McLuhan ovšem tento logický výklad odmítá:

1/ JE TOMU TAK PROTO, ŽE ZVUK MÁ SYNESTETICKOU DISPOZICI.

Synestézie znamená **vyvolání vjemu jednoho smyslu podnětem z jiné smyslové oblasti** - tzv. fotismy neboli barevné slyšení tj. když je sluchový vjem doprovázen barevným dojmem (např. nějaká samohláska je pocíťována jako modrá apod.)

**Sluchový svět je tedy, jak říká McLuhan
HORKÝ A HYPERESTETICKÝ.**

Řeč se uskutečňuje v takových fyzických podmínkách, které vtahují do hry další smysly.

- Řeč se uskutečňuje v kontextu, který není monopolizován zvukem samotným (*akustika - zabarvení hlasu, rytmus řeči/ vizuální stránka - mimika, gestika/ taktilní stránka/ čich*).
- Mnoho z těchto smyslových vjemů **mizí ve chvíli, kdy je slovo uzavřeno do textu.**
- Ztrácíme tak vědomí o tom, co se odehrálo, co jsme museli udělat, abychom ze psané informace dostali plný význam.

McLuhan tvrdí, že řeč je vyňata ze senzorického rizika porušení rovnováhy, které hrozí všem ostatním umělým nástrojům lidské percepce.

Jeho distinkce mezi horkými a chladnými médii je postavena právě na tomto zjištění.

Na diferenci mezi psaným a mluveným jazykem.

2/ PŘEDMĚT MLUVENÉ ŘEČI NEJPLNĚJI REPREZENTUJE TOTÁLNÍ ROZSAH SENZORICKÉ ZKUŠENOSTI.

Mluvená řeč uskutečňuje širší rozsah konkrétní reference než jazyk psaný.

Přírodně žijící mluvčí vyjadřuje své myšlenky více méně tak, jak se v něm rodí, vlastně ztělesňuje plný obsah své současné zkušenosti.

Jinými slovy, kdybychom vytvořili antologii aktuálních VERBÁLNÍCH PROMLUV - **ty by se plněji vztahovaly k dalším smyslům. Více by sdělovaly zkušenost i jiných smyslů,** než podobná kolekce PSANÝCH SDĚLENÍ činěných toutéž osobou.

- Objev fonetické abecedy konstitoval podle McLuhana
- **fatální dominaci jednoho izolovaného smyslu, a to zraku.**
- Došlo tak k redukci množství různých senzoričkých podnětů spojených s mluveným slovem.
- Nejpřesvědčivěji popisuje McLuhan tato **nebezpečí ve vztahu k vynálezu písma.**

■ **Psané slovo tedy pracuje nezávisle:**

1/ na synestetické harmonii zvuku samého

**2/ na souhře všech ostatních senzorických vjemů,
jež verbální sdělení doprovázejí**

**3/ na improvizčních možnostech, které mluvená
řeč poskytuje**

■ Podle McLuhana byla nahrazena váhavá kreativita řeči těžkopádnou organizací psaného jazyka.

■ Písmo tak posiluje formální smysl pro striktní logické usuzování, které nastoluje tzv.

FALEŠNOU SROZUMITELNOST (spurious intellegibility) světa ve kterém žijeme.

■ Nevinná oběť gramotnosti tak ztrácí schopnost vnímat svět v jeho absolutním, celostním smyslu.

■ Tím, jak se učíme načítat, scanovat jednotlivě seřazené linie textu, tak nevědomě začínáme **vstřebávat jediný možný pohled na věc srovnávající sebe sama s třídimenzionální perspektivou.**

**JAZYK JE TECHNICKÉ MÉDIUM, KTERÉ EXISTUJE
NEZÁVISLE NA NAŠÍ MYSLI, KTEROU OVŠEM
POUŽÍVÁ.**

JSME MLUVENI JAZYKEM, KTERÝM NEMLUVÍME

**Vyškolený čtenář se takto stává jakýmsi psychologickým
invalidou, který je odkázaný na vozíček logického myšlení,
neschopným intuice a imaginace.**

**Jazyk tedy není apendixem lidské mysli, ale jejím
konstitučním faktorem. Je ve stejném vztahu k pojmu
mysli jako zákony ve vztahu k parlamentu.**

.Je to vztah mezi kompetencí mysli a její vlastní realizací.

■ Dále však McLuhan zaměřuje svou pozornost na technologii kulturní diseminace.

■ Podmínkou pro porozumění tomuto procesu je dominace tištěné kultury po vzniku Guttenbergovy bible.

■ Podobně jako Innis tvrdí McLuhan, že přenosná média umožnila jednotlivým ideám, aby cirkulovaly.

■ Z pohledu času, zmenšila dominace psané kultury lidskou paměť, jelikož informace mohou být skladovány díky trvalému mediu knize.

- **Mechanismus fixování národních jazyků do tištěné technologie** je důležitý nejen proto, že vytváří prostorový sklon a **posiluje proměnu v lidské percepci**.
- Argumentuje tím, že vynález abecedy, stejně jako vynález kola byl překladem či redukcí komplexu organické mezihry různých prostorů do jednoho prostoru. **Již fonetická abeceda redukovala použití všech smyslů na toliko vizuální kód** (Guttenbergova galaxie 1962).
 - Ve středověku byly manuskripty pevně umístěny ve fyzickém prostoru, zřídka se zde užívala interpunkce, většinou byly čteny nahlas.
- **Středověké vzdělanectví bylo podle McLuhana více pro ucho než pro oko.**

- **Příchod tištěné kultury rozvinul některé smysly (zrak) zatímco jiné potlačil. Zároveň se podílel na formování jisté podoby lidské racionality.**
- **To se změnilo s příchodem elektrické formy komunikace.**
 - **S tištěnou kulturou se**
 - **lidské smysly výrazně fragmentarizovaly a specializovaly.**

- **Zatímco orální kultury umožňovaly bohatou mezihru všech smyslů. Tištěná kultura oddělila psaní od řeči a posílila vizuální komponentu lidského organismu.**
- Tištěná kultura nahradila senzuaální hru orálních kultur predikovatelným a standardizovatelným modelem myšlení.
- **Hegemonie typografie omezuje nejen drobnou verbální hru prostřednictvím unifikace gramatiky, výslovnosti významů, ale defacto formuje moderní formy individualismu.**
- Knižní kultura vyžaduje čtenářskou praxi, jež je tichá a pozorná.

TISK JE TECHNOLOGIÍ INDIVIDUALISMU (1962).

- Tisk nahrazuje kulturní zdroje **nacionálními formami uniformity** a zároveň umožňuje zrození individuality.
 - Gutenbergův tisk změnil prostor a čas na **kalkulovatelný, racionální a predikovatelný.**
- Kultura se stala racionalizovanou lineární, uniformní a nekonečně opakovatelnou. **Lineární a logický důraz psaní se odráží v uniformním uspořádání.**
- Racionalizující vliv tisku vydláždil cestu pro mapy, jízdní řády a perspektivu v malířství.

D/ HORKÁ A CHLADNÁ MÉDIA

Termín **horký** se defakto kryje s pojmem **sémantické redundance**,

který znamená, že sdělení nesou velmi často více informací, než je nezbytně třeba k pochopení významu sdělení.

Angličtina je jeden z nejredundantnějších jazyků. Mluvená řeč je v tomto smyslu redundančnější než psaná, a to proto, že velkou část svých sémantických klíčů ztratila při přenosu sdělení na papír.

- Čtenář je pak povinen
 - dedukovat či si prostě doplnit to, co bylo v nastalých sémantických mezerách původně označováno.
 - Činí tak samozřejmě na základě předchozí zkušenosti.
- Termín **chladný** je aplikován na taková média, která mají ve své informační struktuře právě ony **sémantické mezery**,
- které proto vyžadují vlastní **aktivní participaci při jejich zaplňování.**

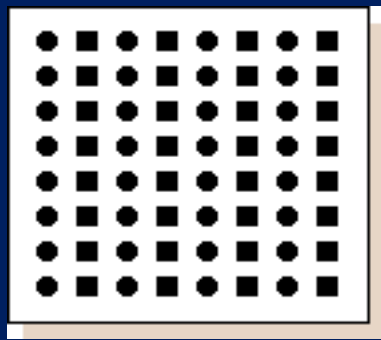
- **Média podle stupně v jakém pohlcejí lidskou percepci, resp. v jaké míře a kvalitě si tuto percepci vynucují.**
 - **Horká média** obsahují relativně kompletní senzorické údaje či řečeno teorií informace mají **vysokou míru redundance**. U horkých médií není individuum příliš nuceno doplňovat chybějící údaje tedy je **méně vtahováno**. McLuhan hovoří o nižší míře participace. **Horká média nám dávají vše, vytvářejí otupělost jistou formu somnambulismu.**
 - **Chladná média** naopak vyžadují od individua participaci v podobě doplňování chybějících dat. Tuto participaci chápe McLuhan jako **zdravé pohlčení**.

- McLuhan nepoužívá termín participace či pohlčení ve smyslu

zájmu či množství času věnovaného danému médiu.

- Hovoří o **kompletnosti-úplnosti** (vyčerpávající) v případě horkých médií a **nekompletnosti-neúplnosti** (chladná) stimulu, který média poskytují.
- **Film** chápe McLuhan jako horké médium protože obraz promítaný na plátno je **kompletní-úplný** v každém detailu. **Divák nemusí nic doplňovat**. Film má vysokou redundanci a nízkou informaci.

- **Televize naopak přináší pouze osvětlení, iluminaci drobných bodů.**

Divák musí tyto body propojit. Jinými slovy se divák musí snažit o doplnění a tak je pohlcen - participuje. Tento rozdíl má podle McLuhana klíčový dopad na společnost.

Ohřátí jednoho smyslu pak vede k hypnóze, zatímco ochlazení všech smyslů ústí v halucinaci.

■ Nebezpečí, které vidí McLuhan v příchodu nového média je zřejmé.

■ Pokud horké médium jako rozhlas vstoupí do tribální, negramotné kultury, která je zvyklá na chladná média dá se očekávat násilná reakce.

■ Stejně tak se dají vysvětlit ostré ataky proti televizi, která nahrazuje naše horké médium svým chladem.

ELEKTRONICKÁ - CHLADNÁ MÉDIA

Přechod k elektronické komunikaci může být spojen se změnou ve zkušenostní podstatě modernity.(Benjamin?)

Tuto skutečnost nejlépe reprezentuje postupné nahrazování horkých médií chladnými.

(Řeč je chladné médium - tak málo je dáno a tolik musí být doplněno příjemcem, podobně i telefon apod).

Chladná média decentralizují produkci vědění tím, že umožňují širší participaci a demokratizují tak formování mínění.

- Nová chladná média podle McLuhana **ukončila vztahy dominance v komunikačních vztazích, jelikož jejich účinky nemůže žádná centrální autorita zcela ovládnout.**
 - **Filmové médium je stejně centralizované a autoritární jako čtení knih, vyžaduje od tvůrce, aby transformoval publikum do jiného světa (1994).**
- Televize naopak jako decentrovanější médium než film umožňuje vyjádření regionálního dialektu.

E/ DÍLČÍ SHRNUTÍ:

- **Gutenbergův tisk změnil prostor a čas na**

1/ kalkulovatelný,

2 /racionální a

3/ predikovatelný.

- **Kultura se stala:**

1/ racionalizovanou

2/ lineární,

3/ uniformní a

4/ nekonečně opakovatelnou.

- Lineární a logická podstata abecedy (tištěného písma) se odráží v **uniformním uspořádání společnosti** (racionalizující vliv tisku vydláždil cestu pro mapy, jízdní řády a perspektivu v malířství).
- Tuto civilizační proměnu spojuje McLuhan s tím, že **dominantní médium hypertrofuje funkci jednoho smyslu, a to na úkor smyslů ostatních.** Mění se tak obecný přístup ke světu (pohled na svět).

F/ MÉDIUM JAKO POSELSTVÍ

- Druhá klíčová teze McLuhanovy teorie zní: „**médium je poselství**“ (Medium is the message).

- Tato provokativní teze neříká nic jiného, než, že nejde o obsah sdělovaný médiem, ale o médium samotné.

- McLuhan se tak řadí mezi teoretiky, kteří tvrdí, že to, co skutečně odlišuje jednotlivé kultury je rozdílnost mezi **dominujícími médii**. Tato teze, defacto znamená, že:

- Ideologická či sémiotická konstrukce například novinového článku je až sekundární. Podstatný není obsah, ale technický charakter samotného média, které **formuje lidskou percepci. (Benjamin???)**

- Příkladem je role elektrického světla pro **rekontextualizaci sociálních vztahů.**
- Elektrické světlo, které dnes a denně rozsvěcíme a zhasínáme na pracovišti nenese žádné sdělení, ale **transformuje zde prostorové a časové vztahy.** Například umožňuje pracovat do pozdních hodin i brzo ráno.
- **Tak ovlivňuje způsob jak si strukturujeme náš veřejný i privátní život.**
 - Samozřejmě, že elektrické světlo má širší dopad například v nákupních centrech, volnočasových aktivitách či pracovištích, které jsou v permanenci 24 hodin denně apod..

G/ REDEFINICE VZTAHU AKUSTICKÉHO A VIZUÁLNÍHO PROSTORU: CESTA K MULTISENZORICKÉMU ŽIVOTU

Po roce 1970 McLuhan poněkud korigoval svou koncepci. Ve svých dřívějších pracích zdůrazňoval klíčovou roli nových médií na **formování či vznik nových forem percepce**. Hovořil zde téměř o kauzálním vztahu.

Postupně ale dochází k tomu, že **média pouze spouštějí způsoby percepce, které má člověk k dispozici**. V této souvislosti získává stále větší význam v jeho teorii neurofyzologie.

McLuhan se opírá o teorii **rozlišující mozkové funkce podle jejich lokalizace v pravé nebo levé mozkové hemisféře**.

Levá hemisféra - je kvantitativní, diachronní:

- řídí takové funkce jako je čtení, psaní a umožňuje tak jazykové vyjádření.
- je to místo vytváření hierarchií a kategorií.
- místo lineárních a matematických a sekvenčních vztahů.
- činnost levé hemisféry je lineární, umožňuje sekvenční vnímání – kvantifikovatelná vizualita. Klasickým produktem je např. označování (labelling).
- levá hemisféra ovládá pravou část těla.
- poranění části levé hemisféry vede k poruchám řeči.

- Pravá hemisféra - je kvalitativní, synchronní:
 - je prostorově-taktilní, hudební a akustická.
 - je místem kreativity.
 - její jazykové schopnosti jsou minimální.
 - pravá hemisféra analyzuje prostřednictvím metafor na základě vzájemných vztahů.
 - neuvažuje sekvenčně, ale na základě různých vztahů působících současně.

- pravá hemisféra vnímá esenci objektů **skrze tvar a pocit** spíše než na základě klasifikace.
- dominantním rysem **pravé hemisféry je simultánnost, syntetičnost**
- má tedy **dispozice pro identifikování akustických kvalitativních projevů.**
- poranění pravé hemisféry **snižuje schopnost prostorové orientace, rozpoznávání tváří, hudebních schopností, pocitů těla.**

- Jinými slovy jde o dva **různé způsoby zpracování informací.**
- **Západní kultura** - Amerika a Evropa - zdůrazňuje využívání levé hemisféry.
- Je pro ni klíčový tzv. **vizuální prostor**, v rámci kterého je **zdůrazněno využití levé hemisféry a glorifikována kvantitativní argumentace.**
- Příkladem je Eukleidovská geometrie. Základními charakteristikami je **linearita, spojitost, homogenita.**

- Proti stojí **akustický (sluchový) prostor projekcí pravé hemisféry.**
- Jde o mentální stav, který si **oškliví vytváření priorit a nálepek a zdůrazňuje kvalitativní myšlení.**
- Pokud jsou tyto hemisféry v rovnováze vzniká cosi jako ideál - **celostní vědomí.**
- Robert Trotter demonstroval tyto odlišnosti na chování Inuitů- eskymáků. U těchto kmenů je nápadná schopnost pohybovat se a dobře se orientovat v neoznačeném prostoru sněhu a ledu. Místo pobytu jim dalo speciální vizuálně - prostorovou schopnost, která souvisí s rozvojem pravé hemisféry.
- V životě i umění Eskymáků se projevuje velmi dobrá koordinace mezi oběma hemisférami. Levá ruka u řezbářů posunuje objektem, přidržuje ho, zatímco pravá je používána k jemnějším činnostem, přidržování nástrojů a vyřezávání detailů. Je zde dokonalý vztah, rovnováha mezi prací pravé ruky, která je detailní a analytická a levé, která je prostorová a taktilní.
- Inuitské sochy, litografie a koberce jsou bez lineární nebo trojrozměrné analytické

1/ V západní kultuře je dominace levé hemisféry podporována logickými a racionálními aktivitami byrokracie, administrativy, lineárním systémem dálnic a silnic apod.

McLuhan upozorňuje na to, že máme potenciálně k dispozici obě dimenze - akustickou i vizuální.

Dominace pravé nebo levé hemisféry je tedy dána výrazně faktory prostředí.

Západní civilizace vzhledem k dominanci abecedy ale potlačuje akustický prostor, který tvoří neviditelné pozadí, protipól psaného světa.

■ Vizuální prostor dává podle McLuhana:

a/ málo možností pro možné **alternativní řešení** či **obecně pro participaci**.

b/ výskyt dvou názorů v tomto prostoru vede k **násilí** a současně vede ke ztrátě identity.

c/ lidé zatěžující více levou hemisféru de facto **nahradili možnost vstoupit do sebe samých za** **privátní identitu**.

McLuhan spojuje s tímto sklonem zrod **extrémního narcismu** (nejrychleji se šířící nemoci západní populace).

2/ Dominace pravé hemisféry je například podporována v orálních společnostech, kde je oralita silně asociována s taktilními charakteristikami.

„Od Gutenberga nebyla žádná z našich technologií studená, ale horká. Nebyla producenty orientovaná, ale konzumersky orientovaná. Vznikl jednotný sektor vztahů od domova a církve ke škole a trhu. Tento sektor nebyl podstatně narušen dodnes“.

McLuham vidí naději jak tento stav zvrátit v aktualizaci tzv. akustického prostoru

- Akustický prostor je vystavěn na **holistickém celostním principu**.
- Tedy na ideji, že zde není žádné centrum, ale mnoho center plovoucích v kosmu , které oceňují pouze diversitu.
- Akustický prostor odmítá hierarchii. Pokud musí nějaká hierarchie být, pak si v tomto prostoru intuitivně uvědomujeme, že hierarchie je věc extrémně tranzitorní přechodná.

- McLuhan se zde hlásí k orientálním hodnotám jako primárně akustickým.
- Encyklopedický vizuální prostor je dílem Platónovým, vybroušen Aristotelem a přijat celým západním myšlením.
 - McLuhan de facto postuluje teorii dvouhodnotového systému
 - opírající se o existenci tzv. vizuálního a akustického prostoru.

- Jako příklad opuštění hodnot vizuálního prostoru uvádí psychickou proměnu reprezentovanou hnutím „hippie“.
- Ta vedla podle něho k opuštění lineárního myšlení vázaného na omezený prostor směrem k HODNOTÁM MULTISENZORICKÉHO ŽIVOTA.
- Ve svých posledních úvahách McLuhan předvídal, že na konci 20. st. se východ a západ setkají, aby si porozuměly a vyhnuly se násilí.

H/ TETRADICKÝ MODEL

- Média jsou podle McLuhana schopna prostoupit vším, všechno zachvátit jak v rovině individuální, tak i ekonomické, estetické, morální psychologické a sociální.
- Výsledkem pak je, že každá část našich životů je jimi dotčena.
- Lidské vědomí tak podle McLuhana extenduje samo o sobě do světového prostoru prostřednictvím elektroniky a tlačí lidstvo do robotické budoucnosti.

McLuhan tvrdí, že lidská podstata byla velmi rychle transformována, přeložena do **informačních systémů**, které mají potenci vytvořit enormní, **globální lidskou sensitivitu** a nevytvářet žádná tajemství.

- Jako obvykle člověk tuto transformaci nezaznamenal.
- McLuhan vychází z toho, že přítomnost je vždy periodou bolestné změny.
- **KAŽDÁ GENERACE VNÍMÁ PŘÍTOMNÝ SVĚT PROSTŘEDNICTVÍM MINULOSTI.**
 - **Dívá se na svět prostřednictvím ZPĚTNÉHO ZRCÁTKA.**

- Římané byli fascinováni světem Řeků,
- Řekové původními kmeny.
- **Platón strávil život jako Sokratův písař proměňující orální zkušenost do umělecké formy, aby přežila díky nové psané formě gramotnosti**

Lidé tráví své životy **produkováním různých simulací toho, co se již událo.**

- **Renesanční člověk tráví život ve středověku.**
- **Devatenácté století žije v renesanci.**
- **My žijeme v devatenáctém (20. st) století.**

- Dnešní změny se odehrávají tak rychle, že zpětné zrcátko nefunguje či není příliš užitečné v případě raketové rychlosti.

LIDSTVO MUSÍ RYCHLE ZÍSKAT SCHOPNOST ANTICIPACE BUDOUCNOSTI.

- Již si nemůže dovolit plýtvat energií k tomu, aby se kvůli strachu z neznámého cokoliv nového překládalo do starého.
- Musí se naučit dělat to, co činí umělci. Přiblížit přítomnost jako úkol, jako prostředí vhodné k analýze a tak přiblížit budoucnost.

TETRADICKÝ PREDIKTIVNÍ MODEL

McLuhan se pokusil vytvořit
PREDIKTIVNÍ POSTUP,
který by umožnil odhadovat nezamýšlené účinky
nových technologií .

Vychází přitom z předpokladu, že **analýza toho jak lidé užívají technologie, nám dává šanci předikovat, jak by měla společnost zacházet s novými artefakty.**

Jak včas odmítnout nebo přijmout možné účinky nových technologií.

Tetradický model umožňuje modelovat, opakovat různé budoucnosti a nabízí experimentální alternativy.

- Tetrada umožňuje změnit naše zaměření z minulosti do přítomnosti.**
- Jde o zachycení toho jak se světová kultura pomalu posouvá k akceptaci zcela nových percepčních modů - modu polycentrického zaměření.**

- Tetradický model vychází z existence struktury, která je definována ze čtyř transformací z nichž dvě představují:

a/ **pozadí (ground)**

b/ **dvě představují tzv. figuru (figure)**

- jde zde o popis vzájemného dynamického a analogického vztahu.

- „Tetrada jako metafora plní stejnou funkci jakou sehrála kamera, která při přistání Apola 8 na Měsíci.

1/ odhalila figuru - měsíc

2/ a pozadí - zemi a to současně“.

- Termíny figura a pozadí si vypůjčil z **gestalt psychologie**, respektive problematiky vizuální percepce.

- V **Centre for Culture and Technology** v **Torontu** pak aplikovali model figury a pozadí na celou problematiku percepce a vědomí.
- Podle tohoto přístupu jsou **všechny situace složeny z oblasti pozornosti (figury) a mnohem větší oblasti, které nevěnujeme v daném okamžiku pozornost (pozadí).**
- **Obě tyto oblasti jsou ve vztahu mezihry. Pozadí vytváří strukturu vědomí, v rámci které je figura vnímána.**
 - **Studium pozadí je defacto nemožné.**
 - **Jedinou možnou strategií je vytvořit anti-prostředí.**
 - **Pozadí je tady dříve, figura přichází později.**

TETRADICKÝ MODEL

1/ Procesy **intenzifikace** a **aktualizace** představují figuru, strhují nás, otevírají novému.

2/ Procesy **archaizace** a **inverze** odkazují naopak na moc pozadí, které klade odpor hegemonii figury, a tím ji proměňují.

- Pozadím každé technologie je současně **KONKRÉTNÍ** situace a celé prostředí služby, které vykonává (médium).
- Zjednodušeně řečeno McLuhanovi jde o to popsat :

1/ jak bylo staré pozadí nahrazeno obsahem nové situace,

2/ jak se tato nová situace stává dostupnou obecné pozornosti jako figura.

3/ jak viditelná moc figury probouzí neviditelnou moc pozadí.

4/ jak nakonec pozadí vítězí nad figurou, která se mění v něco jiného než čím se zdála být. Jak jí pozadí vnucuje soužití se zbytkem světa a s naší minulou zkušeností.

- Každý pojem je viditelnou figurou, která si vynucuje pozornost, otevírá nám svět nových možností.
- Osvětlená figura nechává ovšem ve tmě pozadí, tedy vše co tu bylo před ní a co jí klade zprvu neviditelný odpor.

Tetradický model je jako celek manifestací procesu lidského myšlení.

Každá tetráda je logos, slovo svého předmětu.

- Uvedený model je aplikovatelný na plný rozsah lidských artefaktů, ať už jde o hardware (objekty) nebo software (ideje).
- **Všechny artefakty jsou slova,**
- **Všechna slova a jazyky jsou artefakty.**
- Každý z nich manifestuje čtyřbodovou strukturu. **Tetradický model odhaluje gramatiku a syntax každého artefaktu.**
- McLuhan vnímá **technologie jako slova**, respektive jako **METAFORY**. Jejich součástí je transformace jejich uživatele, stejně jako vytvářejí nové vztahy mezi ním a prostředím.

- Uvedený model **ukazuje propojení obou mozkových hemisfér**, respektive vizuálního a akustického prostoru.

- **Levá hemisféra**

umísťuje informace strukturálně do vizuálního prostoru, kde jsou věci propojeny sekvenčně, s pevnými centry a hranicemi.

- malířství a fotografie

- **Pravá hemisféra**

umísťuje informace do akustické prostorové struktury.

Dochází zde k simultánním procesům, které se **centrují kdekoliv, bez jakýchkoliv hranic**. - symfonický prostor.

- **Levý a pravý mozek spolupracují přes absenci společné báze pro srovnání.**
- Simultánní mezihra nemůže být redukována na lineární a (sekvenční) reprezentace, a to ve stejné podobě jako synchronní hudební souzvuk nemůže být zakoušen jako diachronní zvuk, melodie.
- Je zde důkaz, že **mozek funguje spíše jako hologram než jako počítač (Karl Pribram), ve kterém probíhá jedna operace v jednom čase.**
- A v tomto smyslu je **každý lidský artefakt médiem komunikace**, jejíž sdělení odhaluje simultánní proces vzorcování.

- McLuhan se domnívá, že je pro porozumění nějaké ideji, životnímu stylu či artefaktu nezbytné umět odpovědět na čtyři základní otázky:

A/ **figura** - co danou /technologii, artefakt, ideu nebo životní styl/ intenzifikuje, rozmnožuje či posiluje

B/ pozadí - co ji archaizuje, co ji činí zastaralým, překonaným

C/ **figura** - co aktualizuje, co ji probouzí k novému životu

D/ pozadí - co je její inverzí neboli v co se nakonec zvrhne

1/ Procesy intenzifikace a aktualizace představují figuru, strhují nás, otevírají novému.

■ **2/ Procesy archaizace a inverze odkazují naopak na moc pozadí, které klade odpor hegemonii figury, a tím ji proměňují.**

■ **Porozumět znamená podle McLuhana vnímat jak**

A/ pozadí,

B/ tak figuru.

■ I. PŘÍKLAD: Reklama na psací stroj

200. A typewriter is a device that prints characters on a sheet of paper.

The Remington 12 is a portable typewriter that is easy to use and reliable. It has a compact design and a sturdy construction. The keyboard is comfortable and the paper support is adjustable. The Remington 12 is a great choice for anyone who needs a portable typewriter.

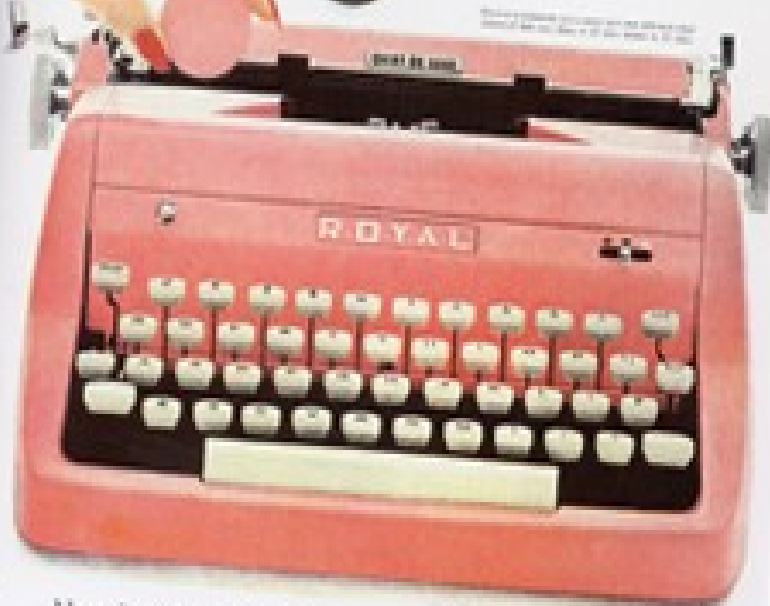
Remington 12

Now, your choice of colors ...in the Royal Portable!

Now, in addition to black, silver and grey, the new Royal Portable Typewriter gives you the choice of many more colors to choose from. And with the new color choice, you can now choose a color that matches your office or home. The new color choice is available in Royal's new Royal Portable Typewriter. The new color choice is available in Royal's new Royal Portable Typewriter. The new color choice is available in Royal's new Royal Portable Typewriter.

Now in color—the new rugged **ROYAL** portable

ASK HER FOR THE NEW
UNDERWOOD ELECTRIC

...it makes you
both look good!

Charmelle was for a girl's best friend an essential possession, but she also offers the First Underwood Electric with beautiful design. It has an elegant, classic appearance, including an extra fine, non-splattering ribbon, manual and semi-automatic carriage return.

Charmelle was just for an Executive Secretary (as you will be). Don't let your employer see a sign of your devotion to appearance as generous as Charmelle. Make a First Underwood Electric!

P.S.

- You'll get much more than a typewriter!
- Heavy letter will be done, sharp, distinctive!
- Many beautiful type forms to choose from!
- Smooth, easy styling appears up your office!
- It's coming, drop in or look over our truly modern display!

UNDERWOOD ELECTRIC
CORPORATION, 100 WEST 42ND STREET,
NEW YORK 36, N.Y.

Announcing...

The
UNDERWOOD
Rhythmic Touch
DE LUXE!

Expect an exciting *NEW*, delightful typing experience... from the moment your De Luxe Underwood arrives.

And watch your boss' eyes light up when he sees the crisp, clean work you do. Besides, you'll find it easy to do more work... with less fatigue.

Just LOOK at the new typing advantages you'll have over other secretaries:

- New*... full ten inch writing line, on standard carriage width (one inch more than before).
- New*... machine enclosed for quieter operation and protection against dust and dirt.
- New*... the most pleasing touch ever developed in a standard typewriter.
- New* modern styling... Finger-Form Keys.

New Drop Line Space Lever for set, easy, fast, and positive carriage return.

New Scriber, Paper Table and Larger Lateral Paper Guide... for faster, more accurate insertion of paper.

New Improved Variable Line Spacer and Cylinder Knob... larger and deeper threaded... permit easier and more accurate slipping, both vertically and horizontally.

New Removable Platen, 28000 platen for normal typing and quiet operation, 18000 platen for massifying and heavy duty. Gives added versatility to machine.

New non-glare Underwood gray finish.

Also, you'll have on hand all the helpful Underwood features you've always enjoyed... including your old friend Rhythmic Touch and the handy front-extended Self Locking Margin Stops!

Be sure your boss orders the new Underwood De Luxe. Get a demonstration today.

Underwood Corporation

Typewriters... Adding Machines... Accounting Machines... Carbon Paper... Ribbons and other supplies.

One Park Avenue - New York 16, N. Y.
 Underwood Limited
 135 Victoria St., Toronto 1, Canada
 Sales and Service Everywhere

UNDERWOOD... TYPEWRITER LEADER OF THE WORLD

© 1952

Why Millions of Women Choose Remington Careers

Business cannot find today enough women of intelligence, and poise, and judgment.

Opportunities for exceptional training, and profitable employment, everywhere await young women schooled in the Remington way.

Since Remington employed the first typist, nearly half a century ago, more than 2,000,000 women have won business success through Remington Typewriter training.

In the past year alone, Remington recommendations opened the doors of commercial opportunity to 75,000 far-seeing, ambitious young women.

Business experience gives to women the very qualities which business seeks in women.

And the best foundation for commercial success is the business experience which the Remington gives.

Remington instructors discuss and Remington instructors regard the building of character as no less important than speed and accuracy in typing.

Commercial schools teach more than stenography and typewriting. They strengthen personality. They sharpen intelligence and teach judgment.

Business life makes for fair, stronger and more splendid surroundings.

Among business women, poise, clear vision, and a discerning sense of values are inherent.

That is why more and more young women seek great relief typing as the way to social independence. That is why more and more mothers favor business careers as the means of better equipping their daughters for the tasks of domesticity.

Finally, that is why more than 100 Remington employment agencies—with the Remington vision of woman's place in business even before she was favored alike by women, and by employers of women.

REMINGTON TYPEWRITER CO.

214 Broadway, New York, Branches Everywhere
REMINGTON TYPEWRITER CO., Ltd.
241 Rue de la Paix, Paris.

No. 22
Self-Starter
Remington

Remington Typewriters

PSACÍ STROJ

- 1/ **Intenzifikuje** rozmnožování slov (**figura**)
- 2/ **Archaizuje** muže-písaře, krasopis (**pozadí**)
- 3/ **Aktualizuje** nadřazenost tvůrce nad rozmnožovačem slov, šéfa nad písáčkou, překládá moc muže nad ženou do jazyka moderní doby (**figura**)
- 4/ Jeho **inverzí** je úřad, papírování v nějž se nakonec zvrhne (**pozadí**).

■ II. PŘÍKLAD:

- *V Masarykově Sebevraždě píše její autor o tomto jevu jako o patologii moderní doby, který:*

1/ je dán **intenzifikací** svobodné volby, emancipací od nedostatku

2/ tento individualismus **archaizoval** víru

3/ **aktualizoval** kritičnost, těkavost, ironii základní motiv protestantství - nové zvnitřnělé náboženství, osvobozené od církevní vnějškovosti schopné obstát před moderní kritičností.

4/ je **inverzí** přehnaného individualismu moderní doby

Tetradický model pomáhá nahlédnout pozitivní a negativní důsledky jednotlivých artefaktů.

MODERNÍ TECHNOLOGIE

- 1/ intenzifikují svobodnou volbu, emancipují člověka od nedostatku přírodních a historických omezení
- 2/ archaizují pomalý čas zrání a růstu živých tvarů
- 3/ aktualizují neomezený konzum, mýtus o zlatém věku hojnosti
- 4/ jejich inverzí je umělé technické prostředí, které ohrožuje člověka respektive přírodu

Jednotlivé otázky, čtveřice nelze seřadit, nevyplývají jedna z druhé. Spíše jedna v druhou přecházejí, překrývají se, parazitují na sobě, někdy se vzájemně umocňují někdy oslabují.

KOMUNIKAČNÍ HOJNOST

(podle V. Bělohradského)

1/ figura - **intenzifikuje** *transcendenci místa*, interakci na velkou vzdálenost, mobilitu věcí, lidí, idejí

2/ pozadí - tato zvýšená mobilita **archaizuje** předpoklad, že cílem komunikace má být *konsenzus* sjednocující interpretace. Předpoklad konsensu jako cíle komunikace je zde odmítnut. Rozdíly zde nejsou chápány jako plod nedorozumění a chyb. Archaizuje se tak pojetí sociálních změn jako důsledku tlaku ideově sjednocených mas

3/ figura - **aktualizuje** umění konverzace.

Aktualizuje důvěru, vstřícnost. Otevírá prostor *metalogu*, situaci, kdy podle Batesona rozumíme nejen jednotlivým příspěvkům do diskuse, ale celé struktuře diskuse.

4/ pozadí - její **inverzí** je posílení *neoreality*, která se rodí recyklací komunikačního odpadu. Žijeme v blízkosti velkých skládek použitých informací, obrazů, vybitých klišé, vybydlených jazykových tradic, sémiotických vraků.

■ RADIO A TELEVIZE

A/ figura - intenzifikuje simultánní přístup k celé planetě

B/ pozadí - archaizuje kabel a fyzická těla

C/ figura - aktualizuje tribální, ozvěnu, paranoiu, primát prostorového, hudebního, akustického

D/ pozadí - jeho inverzí je globální divadlo, nejsou diváci jen herci (rozptýlená publika).

■ MLUVENÉ SLOVO

A/ figura - intenzifikuje sebe vědomí

B/ pozadí - archaizuje sub-humánní svět

C/ figura - aktualizuje minulou zkušenost

D/ pozadí - jeho inverzí je posílení skupinového soupeření a třídní struktura

■ TIŠTĚNÉ SLOVO

A/ figura - intenzifikuje privátní autorství, kompetitivnost, cílovou orientaci na individuum

B/ pozadí - archaizuje slang, dialektiku, skupinovou identitu, odděluje oko a ucho

C/ figura - aktualizuje tribální elitismus

D/ pozadí - jeho inverzí je přechod od rukopisu k masové produkci, rodí se společenská čtenářská veřejnost a „smysl pro historickou perspektivu“

■ KOLO

A/ figura - intenzifikuje lokomoci

B/ pozadí - archaizuje saně, mazadla

C/ figura - aktualizuje cesty jako řeky, motorové sáně

D/ pozadí - jeho inverzí je letadlo, skrze kolo

■ TELEGRAF

A/ figura - intenzifikuje izolované události, proměňuje obsah první stránky na instantní reportování

B/ pozadí - archaizuje privátní názor

C/ figura - aktualizuje společenskou a skupinovou participaci

D/ pozadí - jeho inverzí je dynamický zpravodajský způsob, titulní stránka se stala mozaikou nepropojených událostí

■ FOTOAPARÁT

A/ figura - tzv. momentka intenzifikuje agresí individuálního uživatele

B/ pozadí - archaizuje privátní svět

C/ figura - aktualizuje minulost jako přítomnost, výlety ega

D/ pozadí - jeho inverzí je veřejná doména-fotožurnalismus, teror intimity, paparazzi

■ ELEKTRICKÉ SVĚTLO

A/ figura - intenzifikuje prostor jako vizuální figuru a obrací ji do pozadí, obrací noc do dne

B/ pozadí - archaizuje tajemství nevizuálního, svíčky, lampy

C/ figura - aktualizuje denní aktivity, noční basketbal

D/ pozadí - jeho inverzí je slepota, vnější vize se obrací do vnitřního

■ ELEKTRONICKÁ MÉDIA

A/ figura - intenzifikuje rozsah simultánnosti a servisní prostředí jako informaci

B/ pozadí - archaizuje segmentovaný vizuální, propojené a logické

C/ figura - aktualizuje subliminální, audiotaktilní dialog

D/ pozadí - jeho inverzí je odhmotnění, vysílač je sám vysílán

■ MIKROFON

A/ figura - intenzifikuje individuální řeč, její tonální variabilitu

B/ pozadí - archaizuje velké kapely, velkou operu

C/ figura - aktualizuje skupinovou participaci, rytmické opakování

D/ pozadí - jeho inverzí je přechod od privátního ke společenskému dialogu

■ XEROX-KOPÍRKA

A/ figura - intenzifikuje rychlost procesu tisku

B/ pozadí - archaizuje knihy tištěné na páse

C/ figura - aktualizuje orální tradici

D/ pozadí - jeho inverzí je každý je nakladatelem

■ TELEFON

A/ figura - intenzifikuje vliv a rychlost privátního hlasu

B/ pozadí - archaizuje tělo jako hardware, vytváří beztělesné vědomí

C/ figura - aktualizuje telepatii

D/ pozadí - jeho inverzí je všudypřítomnost, telekonferenci

■ POČÍTAČ

A/ figura - intenzifikuje logické a sekvenční kalkulace rychlosti světla

B/ pozadí - archaizuje mechanické procesy a lidskou logiku ve všech sekvenčních operacích

C/ figura - aktualizuje mnohost, variabilitu ve všem, redukuje počítání těl na dotek

D/ pozadí - jeho inverzí je přesun od simultánního do sekvenčního, akcentuje akustický před vizuálním prostorem

■ KABELOVÁ TELEVIZE

A/ figura - intenzifikuje kvalitu a diversitu přijímaného signálu

B/ pozadí - archaizuje šíření, difúzi informací

C/ figura - aktualizuje raný vzorec způsobu přenosu z bodu k bodu

D/ pozadí - jeho inverzí je domácí vysílání

■ TELETEXT

- A/ figura - intenzifikuje hedlajnovou službu, jako ranné rádio (išené rádio)
- B/ pozadí - archaizuje prodlužované televizní sledování, divák užívá služby selektivně po krátkých intervalech
- C/ figura - aktualizuje tichý filmový dialog, obrázkový styl
- D/ pozadí - jeho inverzí je interaktivní videotext

■ SATELIT

- A/ figura - intenzifikuje globální informační směnu
- B/ pozadí - archaizuje jazyk obrazy (analogické digitálním)
- C/ figura - aktualizuje světový rozhled, jako dříve kompas
- D/ pozadí - jeho inverzí jsou ikonické fantazie

■ GLOÁLNÍ MEDIÁLNÍ SÍTĚ

- A/ figura - intenzifikuje okamžitou a diverzifikovanou mediální transmisi na globální bázi
- B/ pozadí - archaizuje lidskou schopnost kódovat a dekódovat v reálném čase
- C/ figura - aktualizuje Babylonskou věž, chaos: skupinový hlas v éteru
- D/ pozadí - jeho inverzí je vymizení úzkého specialismu

CH/ ELEKTRONICKÁ MÉDIA A GLOBÁLNÍ VESNICE: ROZPUŠTĚNÍ ČASO-PROSTOROVÝCH HRANIC

- Rekonstituce médií do elektronických forem komunikace má implikace pro přepracování času a prostoru. V době postupného vytlačování či nahrazování tisku elektronickou soustavou přepracovává McLuhan původní Innisovu ideu. Čas a prostor byl zrušen.
- Původní privátní individualizované vyhledávání média v tištěné kultuře např. knihy bylo nahrazeno moderním permanentním působením. Interakce mezi moderními subjekty a komunikačními sítěmi již není omezena na pouze několik hodin před spaním. Lidé se milují před televizí a někteří fascinováni vlastním obrazem se při tom filmují.

- Pro McLuhana je moderna nejlépe charakterizována nepřetržitým přemíst'ováním informací v čase a prostoru. **Komunikační systémy moderny nás drží v bezprostředním dotyku různých perspektiv.**
„Koordinace času a prostoru se pomalu rozplynula ohlašující slavnostně zrození světa, kde je každý hluboce zahrnut do prostoru s ostatními“.
- Podle Mc Luhana exploze nových médií **rozbila vizuální sklon psaných forem komunikace** vracejíce tak občany této globální civilizace ke **sdílené kultuře, která se podobá orálním společnostem.**

- Globální vesnice smetla globální, uniformní a individualizující kulturu tištěné produkce a nahradila jí **taktilnější** kulturou simultánních aktivit a událostí.
- **Smrt suverenity národního státu je doprovázena a částečně i způsobována podmínkami elektrické rychlosti. Elektřina decentralizuje.**
- **Kultura závislá na elektřině se nerodí v jednom místě, ale je organizována do sítí, které nemají žádné spojovací centrum.**

- Stejně jako Foucault tvrdí že moc je přítomna všude (ne jen v institucích) McLuhan upozorňuje na to, že **jsou všude chapadla masové komunikace.**
- **Technologie elektronické komunikace extenduje náš centrální nervový systém do senzuačního globálního objetí zbytku humanity. To činí časové (minulost a budoucnost) a prostorové (blízko, daleko) redundantním.**
- Pro McLuhana je eliminace času a prostoru dána technologickým pokrokem masové komunikace. McLuhan hovoří o **společenské mozaice**, kterou reprezentuje např. množství různých variant novinového formátu, který zahrnuje směs žánrů i témat dříve obtížně spojitelných a bránících se tak původnímu celistvému pohledu románu. **Layout moderních novin má povahu koláže.**

- Rychlost a globalizace při sběru zpráv znamená, že temporalita a distance jsou nedůležité při organizaci obsahu novin.
- Jsou to spíše konzumenti novin, kteří ovlivňují jejich obsah. Moderní formy komunikace umožňují publiku plout v čase a prostoru.
- Za elektronické epochy komunikace se stala planeta historicky i prostorově viditelnou.

- Rychlost a globalizace při sběru zpráv znamená, že temporalita a distance jsou nedůležité při organizaci obsahu novin. Jsou to spíše konzumenti novin, kteří ovlivňují jejich obsah.
- Moderní formy komunikace umožňují publiku plout v čase a prostoru.
- Za elektronické epochy komunikace se stala planeta historicky i prostorově viditelnou.

I. NOOSFÉRA A MEGASYNTÉZA

- Jako završení uvedených koncepcí se jeví McLuhanova představa o příchodu **globálního elektronického věku a globální elektronické civilizace**. Zde se již projevuje poněkud sociologičtější způsob uvažování.
- Guttenbergovská revoluce způsobila explozi ve společnosti vzájemným **separováním a segmentováním** individuí.
- Příchod elektronického věku, elektronických médií vyvolal **implozi**, tedy přivedl svět **zpět do globální vesnice**.
- Tato skutečnost nás proto nutí **přehodnotit většinu vzorců chování**, které jsme si přinesli z Guttenbergovy galaxie.

- Elektrická mediální soustava nás hluboko zatahuje do svých sítí. Zaplavuje nás permanentními informacemi, které nikdy nekončí. Elektricky konfigurovaný svět nás

A/ „nutí opustit zvyk klasifikovat a analyzovat informace.“

B/ *Už je dále nemůžeme stavět blok po bloku, krok za krokem.*

C/ *Permanentní komunikace znamená, že všechny faktory prostředí a zkušenosti koexistují ve stavu aktivní permantní vzájemné hry.“*

- Zde se projevuje McLuhanova inspirace Teilhardem de Chardinem. McLuhanův koncept globální vesnice předpokládá i vytvoření toho, co nazývá de Chardin noosférou tedy novou myslící vrstvou.

- Vychází z toho, že **všechny prvky světa** na všech úrovních složitosti mají **schopnost vzájemně se ovlivňovat a pronikat svým nitrem** takže se jejich energie sdružují do jakýchsi svazků.
- U člověka je **vzájemná psychická prostupnost** zřejmá, velmi vysoká - patrná ve fenoménu společnosti.
- Jako jeden z klíčových důvodů tohoto prostupování uvádí de Chardin geometrické omezení planety, která je jako velká molekula uzavřena sama v sobě.

- Historicky samozřejmě zpočátku nic nebránilo rozpínání vln lidstva po povrchu. Teprve od mladší doby kamenné se tyto vlny začaly odrážet zpátky.
- Dochází k **pomalému zahušťování a stlačování v prostoru až k dnešnímu stavu jednolité masy**. Jednotlivé lidské prvky do sebe navzájem pronikají a jejich duch se v tajemné shodě s tímto sbližováním navzájem ohřívá.
- Tento pohyb vrcholí podle Teilharda vynálezy **železnice, auta, letadla**. Zásadní význam vidí ve **vynálezu elektromagnetických vln**, které umožňují člověku defakto bez jeho přičinění přítomnost kdekoli kam vlny dosáhnou.

- Podle Teilharda v současné době tlak neustálým růstem populace sílí a navíc **každé omezení jen podněcuje další rozpínání. Jinými slovy srůstání myslících duší vede k důraznému soustředování vědomí. Teilhard nazývá toto postupné spojování novým typem fylogeneze - planetizací.**
- Podle Teilharda vzájemné srůstání, geometrické omezení planety a psychické zakřivení ducha začínají převažovat ve světě nad **individuálními i kolektivními silami rozptylu** a na jejich místo nastupuje **sjednocování podle Teilharda základní tajemství hominizace.**
- **Žádný jedinec dnes již nemůže jít dál a růst jinak než spolu s ostatními a jejich podporou.**

- Toto srůstání nazývá Teilhard jako **megasyntézu**.
- **Harmonizovaný kolektiv vytváří cosi jako nadvědomí**.
Mnohost individuálních reflexí se sdružuje a posiluje **akt jedině reflexe**.
- To je podle Teilharda budoucí obraz lidstva. Tento vývoj nazývá Teilhard **noogenezí** – opakem entropie.
- Tuto externalizaci lidských smyslů nazývá de Chardin **noosférou či technologickým mozkiem světa**.
- McLuhanova představa vychází z toho, že v procesu této noogeneze budou hrát elektronická média klíčovou roli.
- Nové technologie jako lidské extenze spolu s elektronickými médii formují **světový mozek či kolektivní vědomí**, které nás přenesou do konečné evoluční dokonalosti!!!!???

- **Pozn.** Jde o další z nekonečné řady koncepcí ráje /UTOPIE/. V daném případě jde ale o variantu - na tomto světě.
- Podmínkou je **změněné vědomí**. /Ideologií nebo drogami – třeba elektronickými?/
- **Paradox:** Vize pro digitální stachanovce z pera dvou hluboce věřících křesťanů.

J/ VIZE

- V souvislosti s činností pravé hemisféry hovoří McLuhan o globálním robotismu tedy schopnosti být v rovině vědomí přítomen na mnoha místech současně. Tak pravá hemisféra rozšiřuje mechanické schopnosti našeho těla. Zde se projevuje poněkud sociologičtější způsob uvažování.
- Komunikační média budoucnosti budou podle McLuhana akcentovat **extenzi našeho nervového systému**. McLuhan predikuje, že **industrie vysokých komínů** typická pro devatenácté století a charakteristická **specializací, izolovaností** jednotlivých výrobních činností bude v budoucnosti nahrazena **marketingově-informační ekonomikou**.

- Jako základ takové změny považuje **videotechnologie**. Předpokládá, že do roku 2020 dojde za využití nových mediálních technologií např. **kabelové televize** dojde především v Americe, ale i ve vyspělých evropských zemích k radikální proměně.
- McLuhan vidí tři základní typy **video-technologie**: počítač, satelit, počítačovou databázi.
- Podle jeho názoru **horizontálně organizované multi-kariérově založené korporace**, které destruuují to, co zbylo ze staré foneticky literární společnosti a způsobí
 - A/ **masivní nezaměstnanost v industrializovaných zemích,**
 - B/ **ztrátu soukromí a**
 - C/ **celkovou planetární nerovnováhu.**

- rozkvetě starý styl politiky postavený na množství konfliktů uvnitř komunity.
- postupně začne docházet k rozpouštění vlivu mocenských center přesně v duchu toho jak vymezuje McLuhan akustický prostor.
- k posilování kulturních menšin a jejich jazykové orientace,
- výrazně vzroste produkce kompaktů s etnickou hudbou, etnicky orientované kinematografie,
- dojde ovšem k postupnému utlumování rychlé asimilace tím, že se začnou vytvářet komplexní integrované čtvrti či dokonce města-na etnickém principu organizovaná města budou v jistém smyslu soběstačná.
- budou koordinována elektronicky a elektronicky uzavřená.
- Nastane tak éra nového tribalismu – retribalizace

- **Retribalizací** nemá McLuhan jednoznačně na mysli přesně **barbarizaci**. V *Take Today: The Executive as Drop-out* píše, že **avantgarda je primitivní**. Avantgardou **nemá na mysli experimentální umění, ale o novou generaci mediální závislosti, která se vrací do minulosti, aby našla formu budoucnosti.** Manifestuje se to u mnoha středověkých forem a postupů u mladé tv generace.
- V této souvislosti je zajímavá práce Boba Shankse: *The Cool Fire*. Lovci lebek se shromažďovali okolo ohně a tento rituál se opakuje po staletí. My tento rituál opakujeme, když se **shromažďujeme okolo studeného ohně televize**. Tento obraz nepochybně inspirovala McLuhanova teze o tom, že **jednoho dne se všechny světové kmeny shromáždí okolo chladného ohně ve společné globální vesnici.**

- **Nová vizuální kultura je více taktilní či plastická než vizuální (minimálně v případě TV) nás tak bude vzájemně přibližovat. Restauruje ztracenou komunitu a sjednocuje nás a harmonizuje v globální vesnici. Tisk detribalizuje, televize retribalizuje.**
- **zhruba dvě generace života v tomto systému s rostoucí fyzickou blízkostí, postupné elektronické přibližování si vynutí rozpínání,**
- **dojde k nárůstu etnicky smíšených sňatků a to na velkou vzdálenost.**
- **toto vzdalování od domova povede ke snaze kompenzovat jej novými elektronickými službami.**

- Interaktivní povaha těchto technologií bude pak produkovat sociální a kulturní vzorce rozvíjející činnost pravé hemisféry.
- Předpokládá že informační technologie vyvolá takové možnosti, kdy se zákazník stane i producentem zboží. Bude si moci defakto definovat prostřednictvím informačních technologií přesně speciální požadavky. Jinými slovy existence počítačového hardwaru má centralizační funkce zatímco existence softwaru decentralizuje.
- Podle McLuhana již po roce 2020 začne v USA postupně klesat závislost na vizuálním, homogenním myšlení levé hemisféry a začne se projevovat audio-taktilní pravá hemisféra.

■ Místo lineárně matematických postojů, které jsou ze své podstaty vylučující dojde k vyšší toleranci k různým myšlenkovým systémům, které budou přitom postaveny na etnickém dědictví.

■ McLuhan předvídá, že vzhledem k předcházející silné dominaci levé hemisféry je Amerika odsouzena k skoku po hlavě do hodnotového světa hemisféry pravé. Tedy k časově omezenému opuštění kvantitativních postupů a přesného kategorizování.

■ Klíčově připravila půdu pro tuto změnu televize.

- Příkladem jsou experimenty Herberta Krugmana pro General Electric, kdy poprvé **prokázal vztah mezi televizním vysíláním a tzv. alfa stavem.**
- V okamžiku, kdy Krugmanem testovaní respondenti v průběhu jakékoliv činnosti zapnuli televizi odešla levá hemisféra z dominantního funkčního stavu do nedominantního, neutrálního. Naopak pravá hemisféra zůstává stimulována světlem, senzuálními obrazy, hudbou a nahodilými pohyby.
- Ukazuje se, že když je naše mysl zbavena hlídacího psa - levé hemisféry je otevřena reagovat na jakékoliv senzuální podněty a je otevřena neracionální hře.

- Podle McLuhana populace, která se bude orientovat na videohrovou mentalitu a bude ignorovat knihy a noviny po čase jistě přejde k utržkovitému stylu zpravodajství, což ji nakonec dovede ke stylu, který je blízký **čínským ideogramům.**
- Ideogram neboli vyjadřování pojmu znaky nebo obrázky. Předpokládá se jakýsi **magický vztah mezi pojmem a jeho zobrazením.** Video technologie tak mohou znamenat formu **psychologické smrti pro celé lidstvo.**

KOMUNIKAČNÍ MODEL PRAVÉ HEMISFÉRY

- V elektronickém věku je ovšem třeba aplikovat komunikační model pravé hemisféry, aby bylo možné demonstrovat náhlý, současný, souběžný (all-at-onceness) charakter informace pohybující se rychlostí světla. Hlas, obraz, tisk, senzorká data procházejí simultánně, znak a podstata jsou často v opozici spíše než v sekvenčním vztahu. Vědomí uživatele databáze je současně na dvou místech u terminálu i v centru systému.

Musíme akceptovat a harmonizovat percepční předpojatosti a pochopit, že levá hemisféra potlačovala kvalitativní soudy pravého mozku a výsledkem bylo lidské strádání. Izolace a amplifikace jednoho smyslu - vizuality již není přijatelná.

- Podle McLuhana vstupujeme nyní do věku imploze po 3000 let exploze. Elektrické simultánní pole umožňuje každému, aby byl spojen s kýmkoliv. Všechny lidské touhy jsou v počítařovém věku aktuálně přítomny.
- Computerové databáze ovšem rozpouštějí lidský obraz.
- Elektronický člověk nosí svůj mozek mimo svou lebku, mimo nervový systém na povrchu své kůže. Pripomíná pavouka v síti, která rezonuje s jinými sítěmi. Není z masa a kostí, je součástí databanky - efemérní, snadno zapomenutelný.

Kolektivní vědomí příštího tisíciletí bude podle McLuhana hustou elektronickou symfonií, kde **všechny národy budou žít ve shluku či sevření spontánních synestezí bolestně si vědomi tragédií i triumfů všech ostatních.**

Taková globální vesnice nezná v tomto smyslu omezení.

■ Globální robotismus má ovšem i **decentralizující** účinky. Například kultura je organizována jako elektronický obvod, každý jednotlivý bod je centrem sám pro sebe. Elektronický člověk ztrácí kontakt z centrem, hierarchie mizí.

■ V tomto smyslu upozorňuje McLuhan na nebezpečí dané tím, že člověk nebyl konstruován tak, aby byl schopen žít rychlostí světla. Bez rovnováhy přírodních a fyzikálních zákonů.

■ Enormní rychlost a množství údajů, které bude člověk dostávat může znamenat podmínky vedoucí ke schizofrennímu rozštěpu. Jeho tělo bude na jednom místě zatímco mysl bude plout v elektronické prázdnotě. Všude najednou v elektronické databázi.

- **Odtělesněný člověk, který nic neváží** - jako kosmonaut, ale může se pohybovat mnohem rychleji.
- Bude tak docházet ke **ztrátě privátní identity** protože elektronická percepce již není vztažena na jedno místo.
- Uchopen hybridní energií uvolněnou videotechnologiemi bude se **individuum setkávat s *chimérickou realitou***, která pohlcuje všechny jeho smysly, tedy v situaci mnohem návykovější než při užívání jakékoliv drogy.

Mysl se tak bude pohybovat někde mezi fantazií a snem. Zatímco sen má obvykle jakýsi vztah k reálnému světu, který je zarámován v aktuálním čase a prostoru. Fantazie je zcela bez hranic. V takové situaci se technologie dostává zcela mimo kontrolu.

McLuhan vychází z řeckého příkladu z Herodota, u kterého nachází postřeh, že v době kdy Řekové nahradili ideu privátního občanství psaných právních kodexů za skupinovou moudrost tradičních komunit ztratili vládu nad svou technologií.

Podle McLuhana dojde v 21. století k
totální dominaci skupinové duše,
což nás učiní extrémně citlivými k potřebám
jiných a celá planeta bude fungovat s cílem
harmonizace různých sporů.

**Ztráta privátní identity bude nahrazena
komfortem tribální loyality.**

Navrátí se svět primordiální intuice.